

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Таня Стоянова,

Член на научно жури за защита на дисертация за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ от Любима Мавродиева – Оракова

В област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, научна специалност „Теория и практика на превода“

Тема: *Междукултурната асиметрия в превода на произведения за деца от и на английски, български и руски език*

Основание за написване: Заповед №1024/14.04.2026 г. на Ректора на ЮЗУ “Неофит Рилски“.

Любима Мавродиева – Оракова е редовен докторант към Катедра “Славистика и балканистика“ на ЮЗУ “Неофит Рилски“, Благоевград за периода 13.12.2022 – 12.12.2025 г. Завършила е специалност “Приложна лингвистика (английски и руски език)“ в ЮЗУ през 2016 г. и магистърска програма “Превод и съвременна англоезична литература“ през 2018 г. в същия университет. В рамките на бакалавърската програма има участие в една научна конференция, а за срока на докторската програма - в 5 научни конференции. Има 4 научни публикации по темата на дисертационния труд. В рамките на докторската програма има 2 награди: първа награда от Националните филологически четения за студенти и докторанти в ЮЗУ през 2023 г.; първо място в Източна Европа в областта на лингвистиката и литературата и почетно място в световен мащаб в Първите олимпийски игри за наука, образование, технологии и изкуство в Дубай през 2024 г.

Докторантката е водила практически упражнения по английски език на студенти от специалност “Лингвистични аспекти на чуждоезиковото обучение“ в ЮЗУ “Неофит Рилски“, Благоевград.

Отчислена е с право на защита със Заповед №87/19.01.2026 г. на Ректора на ЮЗУ “Неофит Рилски“, Благоевград.

Дисертационният труд на Любима Мавродиева се състои от увод, две основни глави, изводи и библиография (106 библиографски единици) в обем от 163 стандартни страници.

Преди да пристъпя към прегледа на същия, бих искала да коментирам заглавието. Така формулирано „от и на английски.....“ то задава очакване за коментар на преводи в двете посоки, а при прочита на текста става ясно, че се анализират текстове, преведени от английски на български и руски. Смятам, че би било по-коректно да се формулира в заглавието като превод от английски на български и руски език.

Дисертационният труд на Любима Мавродиева е задълбочено, целенасочено, интердисциплинарно изследване, научните приноси на който са несъмнени. Избраната тема дава възможност чрез анализ на конкретни художествени текстове да се проследят определени концепции за превода, да се насочи вниманието към избор на преводачески стратегии, когато става въпрос за римувана литература за деца, да се осветли фигурата на преводача и последният да се представи като съавтор на художествения текст. Изследването е в полето на теорията на превода, но изводите, направени от докторантката, могат да бъдат коментирани в контекста на детската художествена литература, детската психология, педагогиката, приложните изкуства, в частност, илюстрацията, рекламата на детска художествена литература, издателската политика и др.

В уводната част докторантката определя за предмет на своето изследване преводите на четири английски римувани картинни книжки за деца на български език и две от тях на руски. За основен фокус на дисертацията се определя межкултурната асиметрия, която е обвързана с междуезиковата. Още в увода са поставени някои акценти, които по същество задават структурата на дисертацията:

- до каква степен и как межкултурната асиметрия оказва влияние на преводите?

- какви са изборите пред преводача на детска художествена литература?

- може ли да има ясно формулирана стратегия за преодоляване на несъответствията между двата езика, когато говорим за детска литература, особено ако тя е римувана?

- доколко преводът трябва да бъде еквивалентен на оригинала или адекватен спрямо приемащата култура?

В първа глава, „Теоретичен обзор на темата“, както подсказва заглавието, докторантката синтезира накратко някои теоретични постулати,

опиращи до концепта „межкултурна асиметрия“, и прави опит да отговори на въпросите, поставени дотук. Съвсем целенасочено Любима Мавродиева насочва вниманието си не към преводите на художествена литература изобщо, а до тази, която е създадена специално за деца. И по-точно, римувани книжки с картинки. Прегледът на теорията започва с единственото системно изследване от български автор, книгата на Мария Пипева „Своето в чуждото, чуждото в своето: българските преводи на английска детска литература“. В теоретичната част се прави кратък преглед на литературната критика по въпроси на детската литература в зората на нейното създаване у нас. За съжаление авторката на дисертацията се опира само на изследването на Пипева и цитира „по“ често извадени от контекста твърдения. По този начин трудно можем да се съгласим с всички направени изводи, още повече че от статиите и студиите на Балан, Славчо Паскалев или Стилиян Чилингиров ни дели повече от столетие. А и те не винаги помагат на основната теза. В тази глава много по-важен е акцентът върху скопос теорията, която поставя функционалния подход при превода на преден план. Тезата на Любима Мавродиева е, че, превеждайки в рими, преводачът трудно може да постигне еквивалентност при превода. Много по-важно от постигането на лексикален еквивалент е функционалната еквивалентност, която прави преводачът активен участник във веригата автор – илюстратор – преводач – издател – реципиент. Това се превръща в основен акцент в следващата глава, в която се прави анализ на художествените текстове.

В първа глава са поставени и някои други аспекти от проявленията на детската книга. Важен ракурс към темата е ролята на илюстрацията, която е най-важният оразличител на детската книга от тази за възрастни. Тук се коментира не ролята на картинките за възприемане на текста, а това колко важен елемент са те при избора на преводаческа стратегия. Друг важен аспект от живота на детската книга е ролята на рекламата и отзивите на родителите, които са най-важното звено в реализацията на продукта детска книга.

Водеща е втората глава на дисертацията „Анализи“. Тя е и най-обемна. В нея докторантката прецизно и последователно анализира преводите на четири англоезични картинни римувани детски книги. Анализите са подчинени на извеждането на тези, които са поставени в предишната глава. Първата книга е „Gruffalo“, на български език преведена като „Грузулак“, на руски „Груффало“. Книгата е дело на тандемът Джулия Доналдс, автор, и Аксел Шефлър, илюстратор. Преводът на български език е дело на Манол

Пейков и Паулина Бенатова, а на руски език на Марина Бородицкая. Анализите са придружени с много примери, които представят синхронно текста на трите езика. Достойнство на труда е присъствието и на илюстрации, които „коментират“ съответните примери. Това дава възможност на докторантката да направи извода, че, макар да използват различни езикови средства, лексикални и граматически, преводите представят адекватно илюстрациите, т.е. преводачите се обединяват около функционално-прагматичния подход.

В анализа на втората книга „The Griffalo`s Child“ (на български «Детето на Грузулака», на руски «Дочерка Груффало»), дело на същия тандем, както и същите преводачи, са направени отново изводи, подкрепящи функционалния подход. Според докторантката адаптирането на преводите към чуждата култура, тя използва думата одомашняване, които се дължат на смелостта на преводачите, но преди всичко на различните структури на трите езика, не водят до промяна на функцията на оригинала. За пример са дадени троичните повторения, които се пренасят с малки разлики от оригиналния текст в двата превода. Тук ми се струва, че причината се корени не само в структурите на езика. Уповавайки се на троичността в повторенията, характерни за фолклора и, в частност, за народната приказка, преводачите не са могли да я избегнат.

Впечатляващ е сравнителният анализ на третата книга „The Smeds and the Smoos“, дело на същия тандем на английски език, но преведена на български от Мария Донева. Опирайки се на факта, че преводачката е поетеса и пише за деца, Любима Мавродиева прави много интересни предположения, когато коментира едно или друго преводаческо решение. И тук разчита и на обяснения, направени от самата преводачка. Интересни са наблюденията за това как илюстрацията предпоставя избора на преводаческа стратегия. Преводачът може да промени повърхностни структури на езика, но при всички случаи се запазва еквивалентността с картинката, доколкото това е необходимо за „правилната“ рецепция.

Четвъртата книга, „Sofia Valdez – Future Prez“, на български „София Валдент – бъдещ президент“, автор Андреа Бийти, илюстрации – Дейвид Робъртс, също е в превод на Мария Донева. В превода на тази книга Донева добавя много свой текст, както и нови нюанси, така че от картинната книжка, приличаща повече на комикси, се е получила пълноценна поезия. Съобразявайки се с различната културна ситуация, както и с изискванията на мерената реч, преводачката прави толкова смела адаптация, че можем да я

определим като съавтор. Докторантката поставя един много актуален въпрос – доколко фактът, че преводачът сам пише в рими може да му помогне в ролята на преводач? Категоричен отговор не е даден, но от изводите става ясно внушението на Любима Мавродиева.

В последната част, озаглавена „Изводи“, докторантката обобщава основните постулати на своята концепция. Много от изводите, до които стига, можем да определим като приноси за теорията на превода. Впечатление прави стратегията, която тя предлага за бъдещи изследвания по темата. Изхождайки от идеята, че преводът е изкуство и затова не може да се подчинява на строги правила, Любима Мавродиева предлага обръщане на обичайната за едно научно изследване прескриптивна посока (от теорията към практиката) към дескриптивна (от практиката към теорията). Във втора глава на дисертацията тя прави точно това.

Авторефератът коректно представя тематичния обхват, структурата и научните приноси на дисертационния труд.

Заключение

Дисертационният труд на Любима Мавродиева – Оракова „Межкултурната асиметрия в превода на произведения за деца от и на английски, български и руски език“ е задълбочено изследване на важни концепти в превода на детска литература от един език на друг, погледнати пред призмата на конкретни текстове и техните преводи на два езика. Докторантката демонстрира много добро познаване на текстовете, които анализира, както и умение за синтез. Има висока езикова култура и много добра теоретична подготовка (езиковедска, литературоведска и чуждоезикова). И не на последно място, добър стил и правопис. Научните приноси на дисертационния труд не будят съмнение. Това ми дава основание да предложа на уважаемото жури да бъде присъдена ОНС „доктор“ на Любима Мавродиева – Оракова в професионално направление 2.1. Филология, научна специалност „Теория и практика на превода“.

Солун

03.05.2026

доц. Д-р Таня Стоянова

OPINION

by Assoc. Prof. Tanya Stoyanova, Ph.D.

Member of the scientific jury for the defense of a dissertation for the acquisition of the educational and scientific degree "doctor" by Lyubima Mavrodieva - Orakova

In the field of higher education 2. Humanities, professional field 2.1. Philology, scientific specialty "Theory and practice of the Translation"

Topic: *Intercultural asymmetry in the translation of children's works from and into English, Bulgarian and Russian*

Reason for enrollment : Order No. 1024/14.04.2026 of the Rector of the Southwestern University "Neofit Rilski".

Lyubima Mavrodieva – Orakova is a full-time doctoral student at the Department of Slavic and Balkan Studies of the Southwestern University "Neofit Rilski", Blagoevgrad for the period 13.12.2022 – 12.12. 2025. She graduated the specialty "Applied Linguistics (English and Russian)" at the Southwestern University in 2016 and the master's program "Translation and Contemporary English Literature" in 2018 at the same university. Within the bachelor's program, she participated in one scientific conference, and during the doctoral program in 5 scientific conferences. She has 4 scientific publications on the topic of the dissertation. Within the doctoral program, she has 2 awards: First prize from the National Philological Readings for students and doctoral students at the Southwestern University in 2023; First place in Eastern Europe in the field of linguistics and literature and an honorable place worldwide in the First Olympic Games for science, education, technology and art in Dubai in 2024.

The doctoral student led practical exercises in English for students majoring in "Linguistic Aspects of Foreign Language Teaching" at the Southwestern University "Neofit Rilski", Blagoevgrad.

She was discharged with the right to protection by Order No. 87/19.01.2026 of the Rector of the South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad.

Lyubima Mavrodieva's dissertation consists of an introduction, two main chapters, conclusions and a bibliography.

Before I proceed to the review of the same, I would like to comment on the title. Formulated in this way "from and into English...." it sets an expectation for a commentary on translations in both directions, and when reading the text it becomes

clear that texts translated from English into Bulgarian and Russian are being analyzed. I think it would be more correct to formulate it in the title as a translation from English into Bulgarian and Russian.

Lyubima Mavrodieva's dissertation is a thorough, purposeful, interdisciplinary study, the scientific contributions of which are undoubted. The chosen topic allows, through the analysis of specific literary texts, to trace certain concepts of translation, to focus attention on the choice of translation strategies when it comes to rhyming literature for children, to shed light on the figure of the translator and to present the latter as a co-author of the literary text. The research is in the field of translation theory, but the conclusions drawn by the doctoral student can be commented on in the context of children's fiction, child psychology, pedagogy, applied arts, in particular, illustration, advertising of children's fiction, publishing policy, etc.

In the introductory part, the doctoral student defines as the subject of her research the translations of four English rhyming picture books for children into Bulgarian and two of them into Russian. The main focus of the dissertation is determined to be intercultural asymmetry, which is linked to interlingual asymmetry, since language is a fundamental feature of culture. Already in the introduction, some accents are placed, which essentially set the structure of the dissertation:

- to what extent and how does intercultural asymmetry influence translations?
- what are the choices facing the translator of children's fiction?
- can there be a clearly formulated strategy for overcoming the discrepancies between the two languages when talking about children's literature, especially if it is rhyming?
- to what extent should the translation be equivalent to the original or adequate to the receiving culture?

The first chapter, "Theoretical Overview of the Topic", as the title suggests, briefly synthesizes some theoretical postulates based on the concept of intercultural asymmetry, and attempts to answer the questions raised so far. Quite purposefully, Lyubima Mavrodieva directs her attention not to translations of fiction in general, but to that which is created specifically for children. And more precisely, rhyming picture books. The review of the theory begins with the only systematic study by a Bulgarian author, the book by Maria Pipeva "Our Own in the Foreign, the Foreign in the Own: Bulgarian Translations of English Children`s Literature". The

theoretical part provides a brief review of literary criticism on issues of children's literature at the dawn of its creation in our country. Unfortunately, the author of the dissertation relies only on Pipeva's study and quotes statements more often taken out of context. In this way, we can hardly agree with all the conclusions drawn, especially since more than a century separates us from the articles and studies of Balan, Slavcho Paskalev or Stiliyan Chilingirov. And they do not always help the main thesis. In this chapter, the emphasis on the skopos theory, which puts the functional approach to translation at the forefront, is much more important. Lyubima Mavrodieva's thesis is that, by translating into rhymes, the translator can hardly achieve equivalence in translation. Much more important than achieving lexical equivalence is functional equivalence, which makes the translator an active participant in the chain author - illustrator - translator - publisher - recipient. This becomes the main emphasis in the next chapter, which analyzes the literary texts.

The first chapter also presents some other aspects of the manifestations of the children's book. An important perspective on the topic is the role of illustration, which is the most important differentiator of a children's book from that for adults. However, what is being discussed here is not the role of pictures in perceiving the text, but how important an element they are in choosing a translation strategy. Another important aspect of the life of a children's book is the role of advertising and parents' feedback, which are the most important link in the realization of the children's book product.

The second chapter of the dissertation, "Analysis," is the leading one. It is also the most voluminous. In it, the doctoral student precisely and consistently analyzes the translations of four English-language rhyming picture books for children. The analyses are subordinate to the derivation of those presented in the previous chapter. The first book is "The Gruffalo," translated into Bulgarian as "Gruzzulak," in Russian as "Gruffalo". The book is the work of the tandem Julia Donalds, author, and Axel Scheffler, illustrator. The translation into Bulgarian is by Manol Peykov and Paulina Benatova, and into Russian by Marina Boroditskaya. The analyses are accompanied by many examples that present the text in the three languages synchronously, and the dignity of the work is the presence of illustrations that "comment" on the relevant examples. This allows the doctoral student to conclude that, although they use different linguistic means, lexical and grammatical, the translations adequately present the illustrations, i.e. translators unite around the functional-pragmatic approach.

In the analysis of the second book " The Griffalo`s Child " (in Bulgarian «Детето на Грузулака») , the work of the same tandem, as well as the same translators, conclusions were again drawn supporting the functional approach. According to the doctoral student, the adaptation of the translations to a foreign culture, she uses the word domestication, which is due to the courage of the translators, but above all to the different structures of the three languages, does not lead to a change in the function of the original. As an example, the triple repetitions are given, which are transferred with small differences from the original text in the two translations. Here it seems to me that the reason is rooted not only in the structures of the language. Relying on the triple repetitions characteristic of folklore and, in particular, of the folk tale, the translators could not avoid it.

The comparative analysis of the third book, " The Smeds and the Smoos ", the work of the same tandem in English, but translated into Bulgarian by Maria Doneva. Based on the fact that the translator is a poet and writes for children, Lyubima Mavrodieva makes very interesting assumptions when commenting on one or another translation decision. And here she also relies on explanations that the translator herself makes. The observations about how the illustration presupposes the choice of translation strategy are interesting. The translator can change the surface structures of the language, but in all cases the equivalence with the picture is preserved, to the extent that this is necessary for the "correct" reception.

The fourth book, " Sofia" Valdez – Future Prez ", in Bulgarian "Sofia Valdent - be president", author Andrea Beatty, illustrations - David Roberts, is also translated by Maria Doneva. In the translation of this book, Doneva adds a lot of her own text, as well as new nuances, so that from the picture book, which looks more like comics, a full-fledged poetry has emerged. Taking into account the different cultural situation, as well as the requirements of measured speech, the translator makes such a bold adaptation that we can define her as a co-author. The doctoral student poses a very relevant question - to what extent can the fact that the translator himself writes in rhymes help him in the role of a translator? A categorical answer is not given, but the conclusions are clear.

In the last part, entitled "Conclusions", the doctoral student summarizes the main postulates of her concept. Many of the conclusions she has reached can be defined as contributions. I would like to point out the strategy she proposes for future research on the topic. Starting from the idea that translation is an art and therefore cannot be subject to strict rules, Lyubima Mavrodieva proposes reversing the usual model of a scientific approach from a prescriptive direction (from the theory to the

practice) to a descriptive one (from the practice to the theory). In the second chapter of the dissertation, she does exactly that.

The abstract correctly presents the thematic scope, structure, and scientific contributions of the dissertation.

Conclusion

The dissertation work of Lyubima Mavrodieva – Orakova «Intercultural Asymmetry in the Translation of Children's Works from and into English, Bulgarian and Russian» is an in-depth study of important concepts in the translation of children's literature from one language to another, viewed through the prism of specific texts and their translations into two languages. The doctoral student demonstrates very good knowledge of the texts she analyzes, as well as the ability to synthesize. She has a high linguistic culture and good theoretical training (linguistics, literary studies and foreign language). And last but not least, good style and spelling. The scientific contributions of the dissertation work are beyond doubt. This gives me reason to propose to the esteemed jury to award Lyubima Mavrodieva – Orakova the ESD «Doctor» in professional field 2.1. Philology, scientific specialty “Theory and Practice of the Translation”.

Thessaloniki

03.05.2026 Assoc. Prof. Tanya Stoyanova, Ph.D.